

GELECEĞİN SAĞLIK PROFESYONELLERİNE VERİLEN İŞ SAĞLIĞI VE GÜVENLİĞİ DERSİNİN İŞ SAĞLIĞI VE GÜVENLİĞİ YETERLİLİK ALGILARINA ETKİSİ

(Araştırma Makalesi)

Melike YAĞCI (*) - Hasan TUNA (**) - Mustafa ÖZDEMİR (***) - Sirer ALBAYRAK (****)

Öz

Çalışanların sağlıklı ve güvenli davranışlar sergileyebilmeleri için iş sağlığı ve güvenliği eğitimi ile kazandıkları bilgi ve becerileri işyeri ortamında uygulamaları gerekmektedir. Alınan eğitim çalışanların davranışlarını değiştirebilir ve bu durum sağlıklı ve güvenli çalışma ortamları oluşturabilir. Nitelikli ara elemanları yetiştiren meslek yüksekokullarında eğitim alan geleceğin sağlık profesyonelleri, okulda gördükleri dersleri işyerlerinde de uygulamalı olarak gördükleri için iş sağlığı ve güvenliği konusunda yeterlilik sahibi olmalıdırlar. Bu çalışmada Doğu Karadeniz Bölgesinde eğitim gören geleceğin sağlık profesyonellerinin iş sağlığı ve güvenliği yeterlilik algılarının, okul hayatında aldıkları iş sağlığı ve güvenliği derslerinden ve uygulama öncesi aldıkları iş sağlığı ve güvenliği eğitiminden ne şekilde etkilendiğinin tespiti amaçlanmıştır. Çalışmanın örneklemini, basit örnekleme yöntemiyle saptanan Bayburt, Rize ve Gümüşhane illerinde eğitim gören 521 geleceğin sağlık profesyoneli oluşturmaktadır. Veri toplama aracı olarak Kocaay (2020) tarafından geliştirilen “İş Sağlığı ve Güvenliği Yeterlilik Algısı Ölçeği” kullanılmıştır. Verilerin normal dağılım göstermesi nedeniyle de parametrik testler kullanılmıştır. Araştırmanın bulgularına göre iş sağlığı ve güvenliği dersi ile uygulama öncesi iş sağlığı ve güvenliği eğitimi alan öğrencilerin iş sağlığı ve güvenliği yeterlilik algıla-

*) Öğr. Gör. Dr., Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi, Güneysu Fizik Tedavi ve Rehabilitasyon Yüksekokulu, Fizik Tedavi ve Rehabilitasyon Bölümü (e-posta: melike.yagci@erdogan.edu.tr) ORCID ID: <https://ORCID.org/0000-0001-7250-1750>

***) Dr. Öğr. Üyesi, Gümüşhane Üniversitesi, Kelkit Aydın Doğan MYO, Elektrik ve Enerji Bölümü (e-posta: hasan.tuna@gumushane.edu.tr), ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-3194-7216>

****) Dr. Öğr. Üyesi, Bayburt Üniversitesi, Uygulamalı Bilimler Fakültesi, Acil Yardım ve Afet Yönetimi Bölümü, (e-posta: mozdemir@bayburt.edu.tr) ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-6067-2007>

*****) Öğr. Gör. Dr., Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi, MYO, Makine ve Metal Teknolojileri Bölümü (e-posta: sireralbayrak@gmail.com), ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-0953-571X>

rının, almayanlardan anlamlı şekilde yüksek olduğu görülmüştür. Sağlıklı ve güvenli iş yerleri ve ortamlar sağlamak, iş kazası ve meslek hastalıklarını önlemek ve öğrencilerde İSG bilinci oluşturmak için geleceğin sağlık profesyonellerin yetiştiği sağlık hizmetleri meslek yüksekokullarında eğitim müfredatının içerisine İSG eğitiminin zorunlu olarak konulmalıdır.

Anahtar Kelimeler: Sağlık profesyonelleri, İş sağlığı ve güvenliği dersi, Yeterlilik, Doğu Karadeniz, Meslek yüksekokulu.

The Effect of Occupational Health and Safety Course Given to the Health Professionals of the Future dn Occupational Health and Safety Perceptions

Abstract

In order for employees to exhibit healthy and safe behaviors, they need to apply the knowledge and skills they have gained through occupational health and safety training in the workplace environment. The training received can change the behavior of the employees and this can create healthy and safe working environments. Health professionals of the future, who receive education in vocational schools that train qualified intermediate staff, should be competent in occupational health and safety, as they see the lessons they take at school practically in their workplaces. In this study, it is aimed to determine how the occupational health and safety proficiency perceptions of future health professionals studying in the Eastern Black Sea Region are affected by the occupational health and safety courses they take in school life and the occupational health and safety training they receive before the practice. The sample of the study consists of 521 future health professionals, who were educated in the provinces of Bayburt, Rize and Gumushane, determined by the simple sampling method. The "Occupational Health and Safety Sufficiency Perception Scale" developed by Kocaay (2020) was used as a data collection tool. Parametric tests were used because the data showed a normal distribution. According to the findings of the study, it was observed that the occupational health and safety competence perceptions of the students who took the occupational health and safety course and who received the occupational health and safety training before the application were significantly higher than those who did not. In order to provide healthy and safe workplaces and environments, to prevent work accidents and occupational diseases, and to create OHS awareness in students, OHS education should be included in the education curriculum of health services vocational schools where future health professionals are trained.

Keywords: Health professionals, Occupational health and safety course, Sufficiency, East Blacksea, Vocational school.

1. Giriş

Sağlık hizmetleri, sağlık ekibi üyelerinden oluşan profesyonellerce sunulmaktadır. Sağlık ekibi, sağlık kuruluşları ve işletmelerinde insana kapsamlı ve kaliteli sağlık bakım

hizmeti vermek amacı ile farklı sağlık meslek mensuplarının bir araya gelerek mesleklerini icra ettikleri ve ekip üyelerinin bilgi alışverişi doğrultusunda ortak kararların alındığı ve alınan bu kararların birlikte uygulandığı topluluğu ifade eder (Uçak, 2009). Sağlık profesyonelleri; öncelikle hastalıkları önlenmeyi ve toplumun sağlık seviyesini yükseltmeyi amaçlar, daha sonra ise hastalıkların teşhisi, tedavisi ve rehabilitasyonunu sağlamak için kamu ya da özel kuruluşlarda olduğu kadar gerekliliğinde sahada da sağlık hizmetlerini sunmaktadır (Somuncuoğlu vd., 2012; Meydanlıoğlu, 2013).

Sağlık profesyonelleri, sağlık hizmeti verilen; halk sağlığı laboratuvarı, aile sağlığı merkezi, 112 acil sağlık hizmeti birimi, acil sağlık hizmeti istasyonu, sağlık ocağı, toplum sağlığı merkezi, iş yeri hekimlikleri ile hemşireliği, evde bakım hizmetleri birimleri ve hastaneler olmak üzere tehlikeli ve çok tehlikeli sınıfta yer alan pek çok kurum ve işletmede çalışmaktadırlar (T.C. Resmî Gazete, 28597; T. C. Resmi Gazete, 28509). Sağlık hizmetlerinin sunumunda sağlık sektörünün en önemli bileşenlerinden olan sağlık profesyonelleri; hastalar, hastalıklar, kontamine tıbbi atık malzemeleri, çevre yüzeyleri ve doku örnekleri ile temas, birçok etkenin bulunduğu solunan hava şartları, kontamine eşyalar ve donanımı kullanma, elle yük taşıma, sabit ve düzgün olmayan postürde çalışma gibi çeşitli tehlike ve risklere maruz kalmaktadırlar (Uçak 2009; Saygun, Önal ve Yavuz, 2020).

Sağlık çalışanlarının çalışma koşulları ve işyeri ortamı nedeniyle maruz kaldığı riskleri; iğne ve/veya kesici alet yaralanmaları gibi biyolojik, bel ve sırt sorunları gibi ergonomik problemler, şiddete maruziyet ve stres gibi psikososyal problemler ile nöbet ile çalışma, uzamış çalışma saatleri gibi organizasyonel risklerin yer aldığı geniş bir çerçeveden incelemek mümkündür (Çalışma ve Sosyal Güvenlik Eğitim Araştırma Merkezi, 2016). Amerikan Ulusal İş Güvenliği ve Sağlık Kurumu'nun sunduğu veriler doğrultusunda hastanelerde belirtilen tehlike ve risklerden 29'unun fiziksel, 25'inin kimyasal, 24'ünün biyolojik, 6'sının ergonomik ve 10'unun psikososyal tehlike ve risk olduğu bilinmektedir (Centers for Disease Control, 1988). Vardiya sistemi, nöbet tutma, gece çalışmaları, çağrı sistemi ile çalışma gibi aşırı ve düzensiz çalışma saatleri, sağlık profesyonellerinin maruz kaldığı risklerden olup biyo-psiko-sosyal açıdan çok sayıda sağlık ve iş güvenliği problemine sebep olabilmektedir (Önder, Ağırbaş, Yenimahalleli ve Aksoy, 2011). Ayrıca sağlık kuruluşlarında sağlığa zararlı toz, buhar, gaz ve sıvı halinde yaklaşık 300 kadar farklı kimyasal etkenin kullanıldığı yapılan araştırmalarda bildirilmiştir. Sağlık profesyonellerinin çoğunlukla maruz kaldığı tehlikeli kimyasal maddelerin; deterjanlar, dezenfektanlar, anestetik gazlar, sterilize maddeler, kimyasal sterilize ajanlar ve ilaçlar olduğu saptanmıştır (Bayhan, 2005).

Sağlık sektöründe çalışan sağlık profesyonelleri, diğer sektörlerde çalışanların maruz kaldığı iş sağlığı ve güvenliği (İSG) risklerine ek olarak söz konusu işin insan hayatına dokunmak niteliğini taşımasından kaynaklı daha farklı iş riskleriyle de yüzleşmek durumunda kalmaktadırlar. Sağlık çalışanının sağlığı, toplumun sağlığına ayna tutan bir faktör olarak ele alındığında sağlık çalışanlarında İSG eğitimi ve uygulamalarının geniş

kapsamda ele alınmasının önemi anlaşılmaktadır (Meydanlıoğlu, 2013). Bu nedenle çalışanların güvenli davranışları geliştirmesi için gerekli eğitimlerin verilmesi son derece önemlidir.

İSG eğitimlerinin amacı, çalışanlara sağlıklı ve güvenli bir çalışma ortamı oluşturmak, iş kazası ve meslek hastalıklarını minimum seviyeye indirmek, çalışanları yaptıkları işle ilgili oluşabilecek tehlikeli durumları ve bu durumlara karşı İSG bilinci oluşturarak doğru davranış göstermelerini sağlamaktır. İSG eğitimleri ile çalışanların kendi hak ve sorumlulukları hakkında bilgilendirilerek, eğitimde aldıkları bu bilgileri davranışa dönüştürmelerinin sağlanması hedeflenmektedir. Çünkü çalışanların alışkanlıklarını değiştirerek İSG yönünden doğru davranış modelleri kazanmalarının en etkili yolu eğitimdir. İSG eğitimleri bu amaçlar doğrultusunda planlanıp çalışanlara etkin bir şekilde verildiğinde hem çalışanlar hem de işverenler için maddi ve manevi kazanımlar elde edilecektir (Yıldırım, 2010). Çalışanların çalışma ortamlarındaki tehlike ve risklerden korunması amacıyla iş sağlığı ve güvenliği (İSG) ile ilgili eğitimlere tabi tutulması, tüm dünyada kabul gören önleyici bir yaklaşım türüdür. İş kazalarına ve meslek hastalıklarına neden olan faktörün insanların güvensiz davranışlarından kaynaklanması nedeniyle çalışanların işe başlamadan önce İSG eğitimi alması çok önemli bir konudur. İşe başlayan çalışanlara uzman kişiler tarafından işe başlamadan önce ve işin devamı süresince belirli aralıklarla İSG eğitimi verilmesi çalışanların olası tehlikeler hakkında farkındalık kazanmasına ve çalışırken güvenli davranmasını sağlayacağından olası iş kazasına uğrama ihtimalini azaltacaktır (Karacan ve Erdoğan, 2011).

İSG farkındalığını ve kültürünü oluşturup güvenli davranış değişikliğini alışkanlık olarak benimsemeyi sağlayacak olan eğitimlerin amacı; iş yerlerinde sağlıklı ve güvenli bir çalışma ortamının inşası, işe bağlı yaralanma ve meslek hastalıklarının meydana gelmemesi ya da en az seviyeye çekilmesi, mesleki riskler ve bunlara yönelik proaktif yaklaşımların öğretilmesi olarak ifade edilebilir (Özer 2005; Kılıkış ve Demir, 2012). Sağlık hizmet sunumlarının iyileştirilmesi yönünde atılacak en önemli adımlardan bir tanesi sağlık profesyonellerine verilen İSG derslerine yönelik eğitimlerin hem içerik hem de uygulama açısından öğrencilerin içselleştirmesine olanak verecek nitelikte ve mesleklerin icrası esnasında güvenli davranış alışkanlıklarını kazandıracak kalitede olması hayati önem taşımaktadır. Keza İSG eğitimleri ile alınan bilgilerin uygulamaya aktarılması, davranış değişikliğine dönüşmesi ve güvenli davranış örneklerinin geliştirilmesi şeklinde bir etki oluşturması istenmektedir (Kılıkış ve Demir, 2012). Bunun yanında İSG eğitimi eksikliğinden dolayı iş kazası meydana gelmektedir (Bilir, 2016).

Nitelikli ara elemanları yetiştiren meslek yüksekokullarında eğitim alan geleceğin sağlık profesyonelleri, okulda gördükleri dersleri işyerlerinde de uygulamalı olarak gördükleri için İSG konusunda yeterlilik sahibi olmalıdırlar (Akalp, 2013). Üniversitelerde geleceğin sağlık profesyonellerini yetiştiren programların bazılarında İSG dersleri seçmeli veya zorunlu olarak verilmektedir. Bu derslerin öğrencilerdeki İSG yeterlilik algılarına etkisi oldukça önemlidir. Eğitim yoluyla sağlanan bu yeterlilik algıları geleceğin sağlık

profesyonellerinin iş hayatında önleme kültürünü ortaya çıkarmaya yardımcı olmaktadır. İSG dersi geleceğin sağlık profesyonellerine, gelecekte karşılaşabilecekleri sorunları yaşamalarını ve bu sorunları çözme tekniklerini öğrenmelerini sağlayabilir ve bu nedenle İSG dersi yeterlilik algılarına katkı sağlayabilir.

Literatürde İSG ile ilgili yapılan araştırmalar incelendiğinde bu çalışmaların büyük çoğunluğunun çalışanlar üzerinde yapıldığı, öğrencilere yönelik yapılmış çalışmaların oldukça az sayıda olduğu görülmektedir. Bu çalışmada Doğu Karadeniz Bölgesinde eğitim gören geleceğin sağlık profesyonellerinin İSG yeterlilik algılarının okul hayatında aldıkları İSG derslerinden ve uygulama öncesi aldıkları İSG eğitiminden ne şekilde etkilendiğinin tespiti amaçlanmıştır.

2. Materyal ve Metot

2.1. Araştırmanın Şekli

Bu araştırmada, nicel araştırma yöntemlerinden ilişkisel tarama modeli kullanılmıştır. Karasar (2009), bu modeli “iki veya daha fazla sayıdaki değişken arasındaki değişimin varlığını ve/veya derecesini belirlemeyi hedefleyen araştırma modeli” olarak ifade etmiştir. İlişkisi aranan değişkenler geleceğin sağlık profesyonellerinin eğitim/ders alıp almaları ile İSG yeterlilik algılarıdır.

2.2. Araştırmanın Evreni ve Örneklemi

Araştırmanın evrenini; Bayburt, Rize ve Gümüşhane illerinde öğrenim görmekte olan geleceğin sağlık profesyonelleri (İlk ve Acil Yardım, Tıbbi Laboratuvar Teknikleri, Fizyoterapi, Anestezi, Eczane Hizmetleri ve Yaşlı Bakımı programlarında okuyan öğrenciler), örneklemi ise basit örnekleme yöntemiyle saptanan 521 geleceğin sağlık profesyoneli oluşturmaktadır. Çalışmamızda İSG dersinin ve eğitiminin öğrencilerin İSG yeterlilik algısına etkisini belirlemek için Bayburt, Rize ve Gümüşhane illerinde sağlık alanında yükseköğrenim görmekte olan ve İSG dersi alan 276 öğrenci ile İSG dersi almayan 245 öğrenci çalışma grubunu oluşturmuştur. Katılımcılara ilişkin bilgiler Tablo 1’de verilmiştir.

Tablo 1. Çalışma Grubuna İlişkin Bilgiler

Değişkenler	Kategori	f	%
Sınıf	1. Sınıf	308	59.12
	2. Sınıf	213	40.88
İSG Dersini Alıp Almama	İSG dersi alan	276	52.98
	İSG dersi almayan	245	47.02
İSG Eğitimi Alıp Almama	İSG eğitimi alan	168	32.25
	İSG eğitimi almayan	353	67.75

Tablo 1 incelendiğinde, öğrencilerin %59.12'si (n=308) 1. sınıf, %52.98'i (n=276) İSG dersi almış ve %67.75'i (n=353) uygulama öncesi İSG eğitimi almamıştır.

2.3. Araştırma Verilerinin Toplanması ve Analizi

Veri toplama aracı olarak, “Kişisel Bilgi Formu” ve “İş Sağlığı ve Güvenliği Yeterlilik Algısı Ölçeği” kullanılmıştır.

Kişisel Bilgi Formu: Katılımcıların sınıf, İSG dersi ve İSG eğitimi alıp almama durumlarına ilişkin sorular sorulmuştur.

İş Sağlığı ve Güvenliği Yeterlilik Algısı Ölçeği: “İş Sağlığı ve Güvenliği Yeterlilik Algısı Ölçeği” Kocaay (2020) tarafından geliştirilmiştir. Anket yirmi dokuz maddeden ve hiç (1 puan) ile çok (5 puan) arasında değişen beşli Likert tipi bir ölçekten oluşmaktadır. Ters puanlanan madde bulunmamaktadır. Ölçekten elde edilebilecek puanlar en az 29 en çok 145 olup, elde edilen puanlar arttıkça İSG yeterlilik algısı artmaktadır.

Bayburt, Rize ve Gümüşhane illerindeki veriler üniversitelerde görevli öğretim elemanları vasıtasıyla uygulanan anket formuyla toplanmıştır. Araştırmada toplanan verilerin analiz edilmesi için IBM SPSS 25 paket programı kullanılmıştır. Çarpıklık ve basıklık katsayılarının ± 1 , ± 1.5 ve ± 2 sınırları içinde 0'a yakın olması normal dağılımın varlığına kanıt olarak değerlendirilmektedir (Hair, Black, Babin, Anderson and Tatham, 2013; Tabachnick and Fidell, 2013; George and Mallery, 2010). Güvenlik kültürü boyutlarının çarpıklık ve basıklık katsayılarının ± 1 aralığında olması ölçeklerin normal dağıldığını göstermektedir. Araştırma verileri değerlendirilirken iki grup ortalamasının karşılaştırılmasında bağımsız örneklem t testi kullanılmıştır.

Araştırmada güvenilirliği ölçmek amacıyla Cronbach Alfa katsayısına bakılmıştır. Cronbach Alfa katsayısı 0.70 ve üzeri olması durumunda ölçeklerin güvenilirliği genel olarak yeterli kabul edilmektedir (Büyüköztürk, 2010). İş sağlığı ve güvenliği yeterlilik algısı ölçeğinin Cronbach Alfa katsayısı (0.98) 0.70'den büyük olması kullanılan ölçeklerin güvenilir olduğunu göstermektedir.

2.4. Araştırmanın Etiği

09/11/2021 tarih ve 2021/7 karar sayılı Gümüşhane Üniversitesi Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulundan “Geleceğin Sağlık Profesyonellerine Verilen İş Sağlığı ve Güvenliği Dersinin İş Sağlığı ve Güvenliği Yeterlilik Algılarına Etkisi” araştırmanın yapılabilmesi için etik kurul onayı alınmıştır.

3. Bulgular ve Tartışma

Doğu Karadeniz Bölgesindeki geleceğin sağlık profesyonellerinin İSG yeterliliklerinin, okul hayatında aldıkları İSG dersi ve eğitimi ile ilişkisinin olup olmadığı incelenmiştir.

Geleceğin sağlık profesyonellerinin İSG yeterliliklerinin sınıf, okul hayatında İSG dersini ve uygulama öncesi İSG eğitimi alıp almamalarına göre farklılaşp farklılaşmadığını belirlemek için yapılan t testi sonuçları Tablo 2’de gösterilmiştir.

Tablo 2. Öğrencilerin İSG Yeterlilik Algılarının Bazı Değişkenlere Göre t-testi Sonuçları

	Değişken	N	\bar{x}	SS	t	p
Sınıf	1. Sınıf	308	2.49	.89	-15.163	.000*
	2. Sınıf	213	3.47	.58		
İSG Eğitimi Alıp Almama	İSG eğitimi alan	168	3.51	.66	13.354	.000*
	İSG eğitimi almayan	353	2.59	.87		
İSG Dersini Alıp Almama	İSG dersi alan	276	3.47	.64	20.711	.000*
	İSG dersi almayan	245	2.23	.72		

* $p < .05$; **İSG:** İş Sağlığı ve Güvenliği.

Öğrencilerin İSG yeterliliklerine ilişkin görüşlerinde İSG dersini alıp almamalarına göre anlamlı bir farklılık bulunmuştur ($t=20.711$, $p<0.05$). İSG dersini alan öğrencilerin İSG yeterlilik algılarının ($\bar{x}=3.47$), İSG dersini almayan öğrencilerin İSG yeterlilik algılarından ($\bar{x}=2.23$) anlamlı şekilde yüksek olduğu görülmüştür (Tablo 2).

İSG dersini alan öğrencilerin İSG yeterlilik algılarının İSG dersini almayan öğrencilerden anlamlı şekilde yüksek olduğu saptanmıştır. Bu durumun verilen İSG dersinin iş güvenliği bilinci ve güvenlik kültürü oluşmasına sebep olmasından kaynaklandığı düşünülmektedir. Literatürde İSG eğitiminin değerlendirildiği ve İSG eğitiminin önemini belirten çalışmalar (Demirbilek, 2005; İşler, 2013; ÇSGB, 2017; Laberge ve Ledoux, 2011) mevcuttur. Ayrıca literatürde üniversitelerde verilen İSG derslerinin değerlendirildiği ve İSG dersinin alıp almamanın İSG yeterlilik algılarında anlamlı bir farklılaşmanın olduğunu belirtilen çalışmalar (Reşitoğlu, Tubay Bağdatoğlu, Bahar, Erden, Apaydın ve Pekoğlu, 2018; Sarıkaya, Güllü ve Seyman, 2010; Şahmaran, Kar ve Arısal, 2019) olduğu gibi, anlamlı farklılık olmadığı tespit edilen çalışmalar da (Aydoğan, 2021; Topgül ve Alan, 2017) mevcuttur. Yapılan çalışmalarda İSG dersi alıp almama ile İSG yeterlilik ilişkisinde farklı bulgular elde edilmiştir. Bu farklılığın; katılımcıların okudukları bölümlerin farklı olması, verilen eğitimin farklı verilmesi, kullanılan ölçeklerin farklı olması, örneklem sayısındaki farklılıklar ve katılımcıların farklı kültürel özelliklere sahip olmalarından kaynaklandığı düşünülmektedir. Yapılan çalışmayı destekleyen Reşitoğlu ve diğerleri (2018) tarafından yapılan çalışmada öğrencilerin okul hayatında aldıkları İSG eğitiminin İSG ile ilgili bilgi birikimlerini arttırdığı ve tutum ve davranışlarını olumlu yönde etkilediği tespit edilmiştir. Şahmaran ve diğerleri (2019) tarafından yapılan çalışmada da İSG dersi alan

ön lisans öğrencilerinin İSG algılarında artış ve İSG'ye bakış açılarında değişiklik olduğu saptanmıştır. Ayrıca çalışma hayatında kazaların ve hastalıkların önlenmesi noktasında kalıcı değişikliklerin olabilmesi için İSG eğitimlerinden çok önce bireylere güvenlik kültürünün ailede aşılması sonrasında temel eğitim basamaklarında ve ön lisans/lisans programlarında eğitim ve öğretimin verilmesi gerekliliği üzerinde durulmuştur (Şahmaran vd., 2019). Topgül ve Alan (2017) ve Aydoğan (2021) tarafından yapılan çalışmalarda ise İSG eğitiminin öğrencilerin algılarında etkili olmadığı tespit edilmiştir.

Öğrencilerin İSG yeterliliklerine ilişkin görüşlerinde İSG eğitimi alıp almamalarına göre anlamlı bir farklılık bulunmuştur ($t=13.354$, $p<0.05$). İSG eğitimi alan öğrencilerin İSG yeterlilik algılarının ($\bar{x}=3.51$), İSG eğitimi almayan öğrencilerin İSG yeterlilik algılarından ($\bar{x}=2.59$) anlamlı şekilde yüksek olduğu görülmüştür (Tablo 2).

İSG eğitimi alan öğrencilerin İSG yeterlilik algılarının İSG eğitimi almayanlardan anlamlı şekilde yüksek olduğu saptanmıştır. Buradan hareketle verilen İSG eğitiminin öğrencilerin İSG yeterlilik algılarını olumlu yönde etkilediği söylenebilir. Literatürde İSG eğitiminin değerlendirildiği ve çalışanların İSG yeterlilik algıları ya da güvenlik kültürünün olumlu yönde etkisinin olduğunu ve bu durumun da iş yerlerindeki meslek hastalıkları ve iş kazalarını engellemede çok önemli olduğunu belirten çalışmalar mevcuttur (Akpınar ve Öğütoğulları, 2016; Aktay, 2014; Aydın, Karaca, Özgüler ve Karaca, 2013; Ceylan, 2012; Çelikkalp, Saraçoğlu ve Tokuç, 2017; Dursun, 2013; Dursun ve Keser, 2014; Kılış ve Demir, 2012; Ulutaşdemir, Dokur, Bayraktar, Bostanoğlu, Çopur ve Çolakfakıoğlu, 2015; Reşitoğlu vd., 2018; Savcı, Şerbetçi ve Kılıç, 2018; Sünbül, 2015; Yar, 2018; Yıldırım, 2010; Yılmaz, 2009). Savcı ve diğerleri (2018) tarafından geleceğin sağlık profesyonelleri ile yapılan çalışmada İSG eğitimi alanların iş kazası yaşama oranlarının daha düşük olduğu tespit edilmiştir. Çelikkalp ve diğerleri (2017) tarafından hemşirelik öğrencilerine verilen İSG eğitimi değerlendirmek için yapılan çalışmada, öğrencilerin İSG ile ilgili bilgi ve farkındalıklarının arttığı tespit edilmiştir. Yar (2018) tarafından yapılan çalışmada, İSG eğitimlerinin çalışanlarda İSG farkındalığı oluşturduğunu fakat farkındalığın davranış haline dönüşmesi için farklı uygulamalarla desteklenmesi gerektiği ifade edilmiştir. Aktay (2014) tarafından yapılan çalışmada da İSG eğitiminin güvenlik kültürünü olumlu yönde etkilediği ve bu durumun iş kazası ve yaralanma oranlarını düşürdüğü ve maliyetleri azalttığı tespit edilmiştir. Özel bir fabrikada verilen İSG eğitimlerinin değerlendirildiği Ulutaşdemir ve diğerleri (2015) tarafından yapılan çalışmada da etkin bir şekilde verilen İSG eğitiminin iş kazaları ve meslek hastalıklarını azalttığı tespit edilmiştir. Dursun (2014) eğitimi güvenlik farkındalığının artırılmasında en önemli noktalardan biri olarak belirtmiştir. Uçkun ve diğerleri (2017) tarafından öğrencilerle yapılan çalışmada, İSG güvenlik algısının, iş güvenliği ile ilgili bilgi düzeylerine göre farklılaştığı, öğrencilerin bu konuda daha bilgili olmalarının, güvenlik kültürüne sahip olmayı da beraberinde getirdiği sonucuna ulaşılmıştır.

Öğrencilerin İSG yeterliliklerine ilişkin görüşlerinin sınıf değişkenine göre anlamlı bir farklılık oluşturmadığı bulunmuştur ($t=-15.163$, $p<0.05$). İkinci sınıf olan öğrencile-

rin İSG yeterlilik algılarının ($\bar{x}=3.47$), 1. sınıf öğrencilerin İSG yeterlilik algılarından ($\bar{x}=2.49$) anlamlı şekilde yüksek olduğu görülmüştür (Tablo 2). Bu durumun 2. Sınıf öğrencilerinin İSG dersi almış ve uygulama öncesi İSG eğitimi almış olmasından kaynaklandığı düşünülmektedir.

4. Sonuç

Sağlıklı ve güvenli bir çalışma ortamının oluşturulmasında güvenlik kültürünün önemli bir yeri vardır. İşyerlerinde güvenlik kültürünün oluşturulmasında da İSG eğitimleri büyük önem arz etmektedir. Bu çalışmada Doğu Karadeniz Bölgesinde eğitim gören geleceğin sağlık profesyonellerinin İSG yeterlilik algılarının okul hayatında alınan İSG dersleri ve uygulama öncesi verilen İSG eğitimi ile olan ilişkileri incelenmiştir.

İSG dersini alan geleceğin sağlık profesyonellerinin İSG yeterlilik algılarının, İSG dersini almayanlara göre anlamlı şekilde yüksek olduğu görülmüştür. Geleceğin sağlık profesyonellerinin uygulama öncesi İSG eğitimi alıp almama durumlarına göre yapılan analizde ise İSG eğitimi alanların İSG yeterlilik algılarının, İSG eğitimi almayanlardan anlamlı şekilde daha yüksek olduğu görülmüştür. Geleceğin sağlık profesyonellerinin İSG yeterlilik algı durumlarına sınıf düzeyi açısından bakıldığında, ikinci sınıf öğrencilerin birinci sınıf öğrencilerden anlamlı şekilde daha yüksek algı düzeyine sahip oldukları saptanmıştır.

Öğrencilerde İSG bilinci oluşturmak, meslek hastalığı ve iş kazalarını önlemek ve sağlıklı ve güvenli iş yerleri sağlamak için geleceğin sağlık profesyonellerin yetiştiği sağlık hizmetleri meslek yüksekokullarında, İSG dersinin zorunlu olarak konulması gerekmektedir. Ayrıca okul hayatında İSG dersi alan geleceğin sağlık profesyonellerinin İSG eğitimi almadan da uygulama yapmasının önüne geçilerek uygulama öncesi daha etkin İSG eğitim programları geliştirilmelidir. Böylece öğrenciler arasında İSG'nin etkinliğini artırmak için ortak bir güvenlik kültürü oluşturulması sağlanacak, olası kazaların önlenmesinde proaktif bir yaklaşımla sağlıklı ve güvenli davranışın alışkanlık haline getirilmesi, bu alışkanlığın kazandırılması ve öğrencilerin İSG konusundaki bilgi düzeylerinin artırılması sağlanmış olacaktır. Ayrıca sağlık profesyoneli öğrencilerinin İSG konusundaki bilgi düzeylerinin artırılması gelecekte sağlık hizmetlerinde insan onuruna yakışan iş ve işgücü istihdamı hususunda önemli olup, eğitimlerin sürekliliğine destek verilmesi gerekmektedir.

Kaynakça

- Akalp, G. ve Yamankaradeniz, N. (2013). İşletmelerde güvenlik kültürünün oluşumunda yönetimin rolü ve önemi. *Sosyal Güvenlik Dergisi*, 3(2), 96-109.
- Akpınar, T. ve Öğütoğulları, E. (2016). OHSAS 18001 iş sağlığı ve güvenliği yönetim sistemi. *Balkan ve Yakın Doğu Sosyal Bilimler Dergisi*, 2(3), 97-104.

- Aktay, N. (2014). *İş sağlığı ve güvenliği eğitiminin iş güvenliği kültürüne etkisi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul: İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Aydın, U., Karaca, N. G., Özgüler, V. C. ve Karaca, E. (2013). İş sağlığı ve güvenliği eğitiminin iş kazaları ve meslek hastalıklarını önlemedeki rolü. *Çimento Endüstrisi İşverenleri Sendikası Dergisi*, 27(4), 24-45.
- Aydoğan, Z. (2021). Meslek yüksekokulu öğrencilerinin iş sağlığı ve güvenliği eğitimleri ve bu eğitimin çevre sağlığı farkındalığına etkisi. *İstanbul Aydın Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 13(1), 261-284.
- Bayhan, S. (2005). *Ankara üniversitesi cebeci sağlık yüksekokulu hemşirelik bölümü öğrencilerinin ve tıp fakültesi hemşirelerinin mesleki riskler konusunda bilgi düzeyleri*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara: Ankara Üniversitesi Halk Sağlığı Anabilim Dalı.
- Bilir, N. (2016). *İş sağlığı ve güvenliği profili-Türkiye*. Ankara: Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı Genel Yayın.
- Büyüköztürk, Ş. (2010). *Sosyal bilimler için veri analizi el kitabı*. Ankara: Pegem Akademi.
- Centers for Disease Control. (1988). Guidelines for protecting the safety and health of health care workers (No. 88-119). Web: <https://www.cdc.gov/niosh/docs/88-119/default.html> adresinden 20 Aralık 2021'de alınmıştır.
- Ceylan, H. (2012). Türkiye'deki iş sağlığı ve güvenliği eğitimi sorunlar ve çözüm önerileri. *Electronic Journal of Vocational Colleges*, 2(2), 94-104.
- Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı. (2017). *Türkiye'de iş sağlığı ve güvenliği algısı araştırma raporu*. Ankara: ÇSGB Yayınları.
- Çalışma ve Sosyal Güvenlik Eğitim ve Araştırma Merkezi. (2016). Sağlık sektöründe tehlike ve riskler. Web: <https://casgem.gov.tr/dosyalar/kitap/104/dosya-104-7290.pdf> adresinden 20 Aralık 2021'de alınmıştır.
- Çelikkalp, Ü., Saraçoğlu, G. ve Tokuç, B. (2017). Hemşirelik öğrencilerinin iş sağlığı ve güvenliği hakkında bilgi düzeylerinin artırılması. *Namık Kemal Tıp Dergisi*, 5(1), 36-43.
- Demirbilek, T. (2005). *İş güvenliği kültürü*. İstanbul: Legal Yayıncılık.
- Dursun, S. (2013). İş güvenliği kültürünün çalışanların güvenli davranışları üzerine etkisi. *Sosyal Güvenlik Dergisi*, 3(2), 69-73.
- Dursun, S. ve Keser, A. (2014). İş güvenliği farkındalığı ve iş güvenliği davranışları arasındaki ilişkilerin araştırılması: uygulamalı bir araştırma. *Çalışma İlişkileri Dergisi*, 5(2), 5-7.
- George, D. and Mallery, P. (2010). *SPSS for windows step by step: A simple guide and*

reference. Boston: Pearson.

- Hair, J. F., Black, W. C., Babin, B. J., Anderson, R. E. and Tatham, R. L. (2013). *Multivariate data analysis*. Pearson Education Limited.
- İşler, M. C. (2013). *İş sağlığı ve güvenliği eğitimleri ile güvenlik kültürünün iş kazası ve meslek hastalıklarının önlenmesindeki etkisi*. Ankara: İş Müfettişi Yardımcılığı Etüdü.
- Karacan, E. ve Erdoğan, Ö. N. (2011). İşçi sağlığı ve iş güvenliğine insan kaynakları yönetimi fonksiyonları açısından çözümsel bir yaklaşım. *Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 21, 102-117.
- Karasar, N. (2009). *Bilimsel araştırma yöntemi*. Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Kılıkış, İ. ve Demir, S. (2012). İşverenin iş sağlığı ve güvenliği eğitimi verme yükümlülüğü üzerine bir inceleme. *Çalışma İlişkileri Dergisi*, 3(1), 23-47.
- Kocaay, F. (2020). *Bir fakülte çalışanlarının iş sağlığı ve güvenliği yeterlilik algularına ilişkin ölçek geliştirme çalışması*. (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Ankara: Ankara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü.
- Laberge, M. and Ledoux, E. (2011). Occupational health and safety issues affecting young workers: A literature review. *Work*, 39, 215-232.
- Meydanlıoğlu, A. (2013). Sağlık çalışanlarının sağlığı ve güvenliği. *Balıkesir Sağlık Bilimleri Dergisi*, 2(3), 192-199.
- Önder, Ö. R., Ağırbaş, İ., Yenimahalleli, Y. G. ve Aksoy, A. (2011). Ankara Numune Eğitim ve Araştırma Hastanesi'nde çalışan hekim ve hemşirelerin geçirdikleri iş kazaları ve meslek hastalıkları yönünden değerlendirilmesi. *Ankara Üniversitesi Dikimevi Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu Dergisi*, 10, 31-44.
- Özer, M. A. (2005). Etkin öğrenmede yeni arayışlar: işbirliğine dayalı öğrenme ve buluş yoluyla öğrenme. *Bilgi Türk Dünyası Sosyal Bilimler Dergisi*, 135, 105-131.
- Reşitoğlu, B., Tubay Bağdatoğlu, Ö., Bahar, L., Erden, S., Apaydın, S. ve Pekoğlu, E. (2018). İş sağlığı ve güvenliği eğitiminin sağlık hizmetlerindeki öğrencilerin bilgi ve tutumlarına etkisi. *Uluslararası Bilimsel Araştırmalar Dergisi (IBAD)*, 3(2), 459-473.
- Sarıkaya, M., Güllü, A. ve Seyman, M. N. (2010). Meslek yüksekokullarında iş sağlığı ve güvenliği eğitimi verilmesinin önemi (Kırıkkale meslek yüksekokulu örneği). *TÜBAV Bilim Dergisi*, 2(3), 327-332.
- Savcı, C., Şerbetçi, G. ve Kılıç, Ü. (2018). Sağlık disiplini öğrencilerinin iş sağlığı ve güvenliği konusunda eğitim alma ve iş kazasına maruz kalma durumu. *Sağlık ve Hemşirelik Yönetimi Dergisi*, 5(1), 36-47.
- Saygun, M., Önal, B. ve Yavuz, C. I. (2020). Sağlık çalışanlarının iş sağlığı ve güvenliği. A. N. Yıldız ve A. Sandal. (Editörler). *İş Sağlığı ve Güvenliği Meslek Hastalıkları*

- rı. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Açık Erişim Sistem Yayınları, s.487-508'deki makale.
- Somuncuoğlu, S., Ağırbaş, İ., Tengilimoğlu, D., Çelik, Y., Erdem, R., Akbulut, Y. ve Eri-güç, G. (2012). *Sağlık kurumları yönetimi-I*. Eskişehir: T.C. Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Yayını.
- Sünbül, A. U. (2015). *Türkiye'de iş sağlığı ve güvenliği eğitimi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: Beykent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Şahmaran, T., Kar, H. ve Arısal, İ. (2019). İş sağlığı ve güvenliği ön lisans programında verilen eğitim ve öğretimin iş sağlığı ve güvenliği algısı üzerine etkisi. *OPUS Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 11(18), 1799-1827.
- T. C. Resmi Gazete. *İş sağlığı ve güvenliğine ilişkin işyeri tehlike sınıfları tebliği*. 26.12.2012, Sayı: 28509.
- T. C. Resmi Gazete. *Sağlık uygulama tebliği*. 24.03.2013, Sayı: 28597.
- Tabachnick, B. G. and Fidell, L. S. (2013). *Using multivariate statistics*. London: Pearson Education.
- Topgül, S. ve Alan, Ç. (2017). Öğrencilerin iş güvenliği ve iş güvenliği eğitimi algısının değerlendirilmesi. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fa-kültesi Dergisi*, 22(2), 587-598.
- Uçak, A. (2009). *Sağlık personelinin maruz kaldığı iş kazaları ve geri bildirimlerinin değerlendirilmesi*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Afyonkarahisar: Ko-catepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü.
- Uçkun, C. G., Alkan, E., Uçkun, S. ve Demir, B. (2017). Meslek liselerinde okuyan öğ-rencilerin iş güvenliği farkındalığı. *International Journal of Academic Value Studies*, 3(15), 328-347.
- Ulutaşdemir, N., Dokur, M., Bayraktar, N., Bostanoğlu, H., Çopur, E. ve Çolakfakioğlu, İ. (2015). Gaziantep'te özel bir fabrikada iş sağlığı ve güvenliği eğitimlerinin değerlendirilmesi, *Hacettepe University Faculty of Health Sciences Journal*, 1. Ulusal Sağlık Bilimleri Kongre Kitabı.
- Yar, N. S. (2018). *İş sağlığı ve güvenliği uygulamalarının çalışanların iş sağlığı ve gü-venliği farkındalığı üzerine etkilerinin incelenmesi*. (Yayınlanmamış Yüksek Li-sans Tezi), İstanbul: Üsküdar Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü.
- Yıldırım, E. (2010). *İşçi sağlığı ve iş güvenliğinde eğitimin rolü ve iş görenlerin işçi sağ-lığı ve iş güvenliği eğitimi konusundaki bilinç düzeylerini ölçmeye yönelik bir araştırma*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul: İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Yılmaz, F. (2009). Küreselleşme sürecinde gelişmekte olan ülkelerde ve Türkiye'de iş sağlığı ve güvenliği. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 6(1), 45-72.

Etik Kurul Kararı

T.C. GÜMÜŞHANE
ÜNİVERSİTESİ
Rektörlüğü

GÜMÜŞHANE
UNIVERSITY
Rector's Office

GÜMÜŞHANE ÜNİVERSİTESİ BİLİMSEL ARAŞTIRMA VE YAYIN ETİĞİ KURULU

(Proje Onay Formu)

TARİH	:	
YER	:	
ÜYELER	:	Prof.Dr. GÜNAY ÇAKIR (Başkan) Prof.Dr. HASAN AYAYDIN (Üye) Prof.Dr. MÜGE YILMAZ (Üye) Prof.Dr. BAYRAM NAZIR (Üye) Prof.Dr. EKREM CENGİZ (Üye) Prof.Dr. HURİ İLYASOĞLU (Üye) Prof.Dr. FERKAN SİPAHİ (Üye)
BİLİMSEL ARAŞTIRMA VE YAYIN ETİĞİ KURULU PROJE ONAY FORMU		
Projenin Adı:		Geleceğin Sağlık Profesyonellerine Verilen İş Sağlığı Ve Güvenliği Dersinin İş Sağlığı Ve Güvenliği Yeterlilik Algılarına Etkisi
Projenin Niteliği:		Öğretim Üyesi Araştırması
Proje Araştırmacıları:		Hasan TUNA, Sırer A. BAYRAK, Mustafa ÖZDEMİR, Melike YAĞCI
Proje Yürütücüsünün Haberleşme Bilgileri:		hasan.tuna@gumushane.edu.tr 05538534625 sireralbayrak@gmail.com 05326810273 mozdemir@baybuz.edu.tr 05063818992 melike.yagci@erdogan.edu.tr 0505498092

<p>Araştırmanın Amacı:</p>	<p>Bu çalışmanın amacı, geleceğin sağlık profesyonellerine verilen iş sağlığı ve güvenliği dersinin iş sağlığı ve güvenliği yeterlilik algılarına etkisini ortaya koymaktır.</p>
<p>Araştırmanın Gerekçesi:</p>	<p>Çalışma yaşamında kazaların önlenmesi ve çalışanlar için sağlıklı ve güvenli bir çalışma ortamı sağlamaya yönelik, geçmişten günümüze birçok yasal ve kurumsal düzenleme yapılmıştır. Ne var ki, alınan bütün önlemlere rağmen, günümüzde de yüzbinlerce insan, işlerini yürüttükleri esnada işe bağlı kazalar nedeniyle yaşamını kaybetmektedir. Bu gerçek, iş kazalarına yalnızca teknik boyutta bakmanın yeterli olmadığını ve "insan" faktörünün de en az diğer faktörler kadar önemli olduğu gerçeğini göstermektedir. Bu noktada ise, dikkati çeken önemli bir kavram, güvenlik kültürüdür. İş kazaları, çalışma hayatında karşılaşılan en önemli sorun alanlarından biridir. Güvenlik kültürü, iş kazalarının önlenmesi konusunda son yıllarda üzerinde önemle durulan bir kavramdır. Güvenlik kültürünün oluşturulmasında iş sağlığı ve güvenliği eğitimleri büyük önem arz etmektedir. Bu çalışmada geleceğin sağlık profesyonellerine verilen iş sağlığı ve güvenliği dersinin iş sağlığı ve güvenliği yeterlilik algılarına etkisi incelenecektir.</p>
<p>Araştırmanın Yöntemi:</p>	<p>Bu araştırma, geleceğin sağlık profesyonellerinin iş sağlığı ve güvenliği hakkındaki yeterlilik algılarını ölçmeye amacıyla kesitsel tip araştırma modeline sahiptir. Araştırmada veri kaynağı olarak "Katılımcı Bilgi Formu" ve " İş Sağlığı ve Güvenliği Yeterlilik Algısı Ölçeği" olmak üzere iki farklı veri toplama aracı kullanılacaktır. Kocaay (2020) tarafından geliştirilen İş Sağlığı ve Güvenliği Yeterlilik Algısı Ölçeği kullanılacaktır. Verilerin analizi SPSS (Statistical Package for Social Sciences) istatistik programında yapılacaktır. Ölçek 29 soru 3 alt boyuttan oluşmaktadır. Ölçeğin iç tutarlılık katsayıları; İş Sağlığı ve Güvenliği Temel Yaklaşım ve Uygulamalar Cronbach $\alpha = 0,914$ İş sağlığı ve Güvenliği Temel Bilgi ve Kavramlar Cronbach $\alpha = 0,911$ Koruyucu Önlem ve Kurallar Cronbach $\alpha = 0,872$</p>
<p>Kullanılacak biyolojik, psikolojik ve teknik vb. tüm yöntemleri açıklayan etik ile ilgili özet:</p>	

Gümüşhane Üniversitesi Kelkit Aydın Doğan MYO öğretim görevlilerinden Sayın Öğr. Gör. Hasan TUNA'nın "Geleceğin Sağlık Profesyonellerine Verilen İş Sağlığı Ve Güvenliği Dersinin İş Sağlığı Ve Güvenliği Yeterlilik Algılarına Etkisi" adlı projesi değerlendirilmiştir.

Proje etik açısından uygun bulunmuştur. ✓

Projenin etik açısından geliştirilmesi gerekmektedir.

Proje etik açısından uygun bulunmamıştır.

Prof. Dr. Hasan AYAYDIN
Etik Kurul Üyesi

Prof. Dr. Müge YILMAZ
Etik Kurul Üyesi

Prof. Dr. Bayram NAZIR
Etik Kurul Üyesi

Prof. Dr. Ekrem CENGİZ
Etik Kurul Üyesi

Prof. Dr. Huri İLYASOĞLU
Etik Kurul Üyesi

Prof. Dr. Feriha SİPAHI
Etik Kurul Üyesi

Prof. Dr. Günay ÇAKIR
Etik Kurul Başkanı

